

Отже, тренінг «Оптимізація самоєфективності студентів у навчальній діяльності» можна використовувати у процесі психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців з метою виявлення їх потенційних можливостей, формування таких соціально значущих якостей особистості, як творча активність, автономність, мобільність, гнучкість, інноваційність, винахідливість, ініціативність.

Журавська Л. М., канд. пед. наук, доц.,
кафедра педагогіки та психології

Metadata, citation and

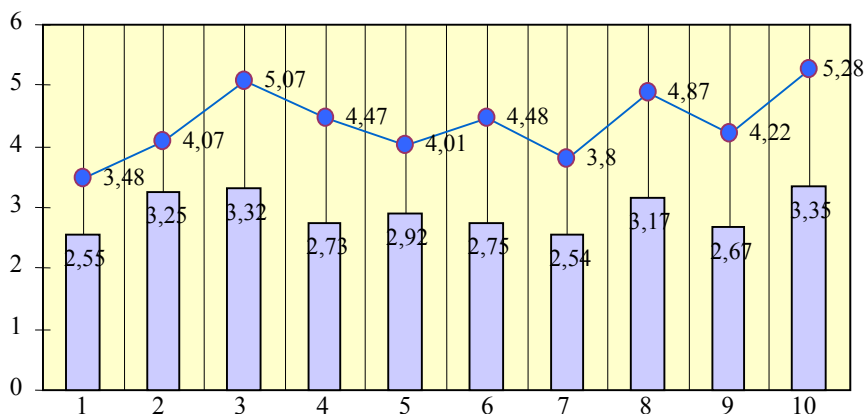
of Vadym Hetman Kyiv National Economic University

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Важливим чинником успішності особистості є емоційний інтелект EQ. Складові емоційного інтелекту визначають за двома відомими у цій сфері моделями: 1) модель здібностей (Дж. Мейєр, П. Селовея, Д. Карузо), що розглядає емоційний інтелект як підсистему соціального інтелекту. Його складовими є ментальні здібності, які сприяють усвідомленню та розумінню власних емоцій і емоцій оточення, а саме: *сприймання та вираження емоцій, підвищення ефективності мислення за допомогою емоцій, розуміння власних і чужих емоцій, управління емоціями*; 2) змішана модель (теорія Деніела Гоулмена), згідно з якою основними складовими EQ є *самосвідомість, самоконтроль, емпатія, навички взаємовідношень, мотивація (самотивація)*.

Прибічники цих підходів мають різні думки щодо визначення EQ та можливостей його розвитку. Дж. Мейєр стверджує про неможливість розвитку емоційного інтелекту, хоча за допомогою навчання можна збільшити емоційну компетентність. Д. Гоулман обґрунтовує, що емоційний інтелект можна розвивати.

Оволодіння емоційною сферою, формування названих різними теоріями складових емоційного інтелекту в першу чергу мають здійснювати психолого-педагогічні дисципліни, зокрема дисципліна психологія та педагогіка. Використавши характеристики, запропоновані Гоулманом для виміру емоційного інтелекту, нами було визначено самооцінки студентів I курсу фінансово-економічного факультету Київського національного економічного університету щодо рівня їх прояву (від 1 до 4) і рівня опосередкованого впливу дисципліни психологія та педагогіка (ПП) на формування цих характеристик (від 0 до 10).

1 — зазвичай я незворушний, позитивний і спокійний, навіть у моменти випробувань

2 — я здатен визнавати свої помилки

3 — я у змозі досягти поставлених перед собою цілей

4 — я систематично шукаю нові ідеї, звертаючись до різних інформаційних джерел

5 — я успішний у генеруванні нових ідей

6 — я легко справляюся з різноманітними вимогами й мінливими пріоритетами

7 — я переслідую цілі, що виходять за межі вимог керівництва у нинішній діяльності (на нинішній роботі)

8 — перешкоди й невдачі можуть ненадовго затримати мене, але не можуть зупинити

9 — мої імпульсивні дії та негативні емоції не можуть цілком відволікати мене від роботи

10 — у своїх діях я орієнтований на досягнення успіху, а не на запобігання невдач

рівень прояву характеристик EQ

вплив ППІ на їх формування

Отриманні результати свідчать про те, що у процесі вивчення дисципліни психологія та педагогіка у студентів відбулися позитивні зміни щодо розвитку окремих складових емоційного інтелекту. Цьому сприяв цілеспрямований вибір змісту, форм та методів навчання. Особливе значення має використання тренінгових технологій навчання, на яких будується курс, оскільки вони дають можливість формувати необхідні знанняві та практичні компетенції через постійну активність, позитивний настрій, створення атмосфери довіри, взаємодопомоги, переконання у власних силах, розуміння і повагу до особливостей різних людей тощо.

Усі зазначені характеристики емоційного інтелекту формуються у процесі вивчення психології та педагогіки на заняттях, що проводяться у формі тренінгів. Так, виявлення емоцій і вплив

їх на працездатність (пункти 1, 9), забезпечуються практичним заняттям з теми «Психічні стани», на якому набуваються знання та уміння щодо сприймання і виразу емоцій, розуміння власних та чужих емоцій, управління емоціями і, зокрема, психологічне розвантаження, створення власної емоційної готовності для спілкування, використання прийомів управління стресом тощо.

Характеристики, означені у пунктах 3, 7, в яких йдеться про постановку та реалізацію власних цілей, формуються на заняттях з теми «Управління та самоуправління навчальною діяльністю», де у формі тренінгу за допомогою конкретних методик визначаються довгострокові та короткострокові цілі, конкретні способи їх досягнення, аналізуються власні організаційні здібності і можливості.

Здатність визнавати власні помилки (пункт 2) формується через самопізнання, яке проходить через весь курс у процесі самостійного виконання психологічних методик, їх аналізу, формування висновків щодо власного саморозвитку та створення плану саморозвитку особистості студента і вивчення теми «Рівні прояву психіки: свідомий та несвідомий».

У процесі виконання творчих завдань (виконання самостійних робіт, підготовка презентацій з тем, що викликають особливу зацікавленість студентів, наукова робота тощо) відбувається формування здатності до пошуку та генеруванню нових ідей (пункти 4, 5).

Проведення практичних занять з тем «Особистість», «Розвиток особистості та Я-концепція» дає можливість дослідити Я-концепцію особистості студента, погодити між собою реального і бажаного Я-особистості, визначити рівень домагань, підвищити самооцінку студента, формувати стійку впевненість у власних можливостях та актуалізувати позитивні очікування щодо будь-якої діяльності і, тим самим, формувати характеристики, описані в пунктах 5, 6, 8, 10 структури емоційного інтелекту.

Вивчення особливостей особистості, її якостей, протікання психічних процесів, емоційних станів та їх прояву у різних ситуаціях, ознайомлення з невербальними засобами спілкування допомагає студентам оволодіти механізмами сприйняття партнера зі спілкування, зокрема, емпатією (вмінням читати почуття інших), також суттєво впливають на розуміння чужих емоцій, сприяють набуттю навичок ефективного спілкування та взаємодії, запобіганню конфліктів тощо.

Ефективність навчання зростає за умови, коли зовнішній вплив викладача викликає у студента позитивну реакцію (відношення, емоції), збуджує його власну активність у роботі над со-

бою, стимулює активність у навчальній діяльності та формує до неї позитивне відношення. Найбільш результативними засобами досягнення цих цілей є тренінгові технології. Таким чином, тренінгові технології, що застосовуються в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін, сприяють підвищенню емоційного інтелекту студентів, розвитку позитивного мислення, формуванню навичок управління своїми психічними станами та розумінню емоційних станів інших.

Література

1. *Калошин В.* Емоційний інтелект — важливий показник ефективності діяльності управлінця // Вісник державної служби України. — 2008. — №1. — С. 34–43.
2. *Гоулман Д.* Эмоциональное лидерство: Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2005.
3. *Журавська Л. М.* Соціально-психологічний тренінг: розвиток якостей особистості працівників сфери туризму: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий дім «Слово», 2006. — 312 с.

Завірюха В. В., канд. психол. наук,
кафедра педагогіки та психології

ЗАСТОСУВАННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ

Сучасні тенденції економічних і суспільних відносин в Україні суттєво впливають на вищу школу, обумовлюючи зміну спрямованості підготовки молоді з традиційного набуття знань на саморозвиток та самовдосконалення. Адекватна самооцінка та високий рівень відповідних особистісних якостей майбутнього фахівця зумовлюють актуалізацію мотивації його особистісного і професійного самозростання. Виникає необхідність у підборі та застосуванні таких форм роботи, що дозволять вирішити дану проблему.

Наукові дослідження та досвід провідних міжнародних університетів свідчить, що інтерактивна освіта забезпечують ефективний розвиток навичок практичного застосування теоретичних знань. Тренінгові технології являються складовою їх впровадження.